MEHMET S. FİDANCI İLE EDEBİYAT YOLCULUĞUNA DAİR BİR SÖYLEŞİ

Selçuk Azmanoğlu

Uzun yıllardır edebiyat dünyasının içindesiniz. Edebiyat yolculuğunuz nasıl başladı ve bu yolculuk hangi duraklara uğradı?

Ortaokul sıralarında başlayan bir alakayla desem doğru olur. Yatılı okul zamanları, mütalaa derslerinde ders kitapları arasına gizlice sıkıştırdığım destansı hikâyeler, resimli romanlar ve içindeki kahramanlarla kurduğum okur-kahraman ilişkisi; sanırım edebiyatla yakınlaşmamı sağlamakta belirleyici olmuştur. Bir de doğduğum ve bulunduğum ortam bunu destekliyordu. Evde babamın hatırı sayılır bir kitaplığı vardı, oradaki kitapları zaman zaman karıştırıp ufkuma hitap eden metinlere ulaşıyordum. Bazen, babam ezberden şiir okumaları yapardı bize ve bizim de ezberden okumamız için şiirler tavsiye ederdi ki Abdurrahim Karakoç, Arif Nihat Asya, Necip Fazıl şiirleriyle o vesile karşılaşmıştım. Lise döneminde şiir karalamaya başladım. Edebiyat hocam değil de felsefe hocamın ısrar ve yönlendirmesiyle gazel, kaside tarzı metinler yazıyordum. Daha sonra hece şiiri yazmaya başladım, öykünmeci, sıradan duygulanımların yansıması. Haftalık yerel gazetelerde yayımlıyor, küçük telifler de alıyordum. Ne zaman ki üniversite için Ankara'ya geldim, ortam ve çevrem değişmişti.

Yayımlanan ilk şiiriniz "Gül Hüznü"nü, 1987'de* Türk Edebiyatı *dergisinde görünce neler hissettiniz?

Şanslıydım galiba, Ankara'da edebiyatçı veya ilgili bir çevrenin içinde buldum kendimi. Okul, yurt hayatı, arkadaşlar, sanatçı çevresi, edebiyat ortamları, kitapçılar derken... Cengizhan (Orakçı) ve Mehmet Can'la (Doğan) yakın arkadaştık, aynı yurtta kalıyorduk. Sürekli bir aradaydık. Zaman zaman Cemal Sayan da aramızdaydı. Şiir yazıyordu, etkili, lirik şiirler. Bir akşam yurt kantininde Cengizhan'a şiir defterimi açtım. Onlarca şiirden iki dizenin altını çizmişti. Dönemin edebiyat dergilerini bilhassa takip ediyorduk. *Türk Edebiyatı* köklü

bir dergiydi, başında Ahmet Kabaklı vardı ve hayattaydı. Bir cesaret *Türk Edebiyatı*'na şiir gönderdim. Bir müddet sonra, belki on beş gün, belki bir ay; Cemal Sayan telefonla aradı. O sıra, bir reklam ajansında yarı zamanlı çalışıyordum. Cemal Sayan, "*Türk Edebiyatı*'nda şiirin yayımlanmış Fidancı, hem de Hüsrev Hatemi'den sonra!" diye müjdeliyordu. Adıma sevindiğini söyledi, tebrik etti. İlk kez bir dergiye şiir göndermiştim ve hemen yayımlanmıştı. Biraz heyecanla karışık şaşırmış, sevinmiştim. Havalara bile girmiştim. Bu durum, şiir adına belirleyici olmuştu benim için.

Yazma süreciniz dergilerde devam etti. Şiirleriniz* Türk Edebiyatı, Yönelişler, Dergâh, A'raf, Son Duvar, Hece, Sonsuzluk ve Bir Gün, Kurgan Edebiyat, Türk Dili, Kitap-lık *gibi dergilerde yayımlandı.* A'raf *(1993),* Son Duvar *(1997),* Sonsuzluk ve Bir Gün *(2005),* Kurgan Edebiyat *(2011) dergilerinin kurucuları arasında yer aldınız.* Kayıp Kayıt *(2021) hâlen yayınına devam ediyor. Fidancı için dergi ne ifade ediyor?

Edebiyatla olan bağım öncelikle ve daima dergiler üzerinden veya içinden olmuştur. Ama, her şeyden önce dergi bir yayıncılık faaliyetidir. Dergi çıkarmak neredeyse bende bir alışkanlık hâli mi desem? Dergi çıkarırken bile başka dergi çıkarma arzusu taşıyorum (gülüyor). İflah olur muyum, sanmam. İşin aslı otuz yıllık bir dergicilik tecrübesi yaşamışım ve hâlâ yaşamaktayım. Bu sayede birkaç kuşağı izleyebilmişim, yeni edebî metinlerle karşılaşmışım, matbuatın değişimine, ilerlemesine tanıklık etmişim. Kuruluşunda yer aldığım dergilerde hep aynı ekiple birlikte yola çıkmışız. Arkadaşlığın yanı sıra dergi yoldaşlığı yapmışız. Ancak her derginin kuruluş ve kapanış hikâyesi birbirinden farklı olmuş. Soruda bahsi edilen dergiler belki uzun ömürlü olmadı ama kendi dönemi ve varlığı içinde söylememiz gereken fikir ve yaklaşımlarımızı ortaya koymuş olduk. Diyebilirim ki hemen hepsi okur nezdinde, edebiyat camiasında anlamlı karşılıklar buldu, övgülere mazhar oldu. Gerçekten, çıkardığımız her dergi edebî anlamda nitelikliydi, estetik kaygılar taşıyordu ve bizim yazma arzumuzu da kamçılıyordu. Mesela, *Son Duvar, Sonsuzluk ve Bir Gün* (şiir dergisi), *Kayıp Kayıt*'ın seviye bakımından daha olgun birer örnek olduğunu ifade edebilirim. Yani dergi, edebî dergicilik hayatımın önemli kısmına eşlik etmiş, etmekte. Bu da heyecanın bitmediği anlamına geliyor.

Günümüzde edebiyat dergileri işlevini geçmişe göre biraz yitirmiş olabilir mi? Bunda internetin nasıl bir etkisi oldu?

1980'den günümüze hemen her alanda, hızlı, zapt edilmez bir değişim yaşanmakta. Adına ister ilerleme ister modernleşme diyelim ancak, anahtar kavram post-modern değişim demek daha doğru geliyor bana. Şartların değişmesi, yayın dünyasındaki gelişmeler, iletişim hızı ve teknolojinin belirleyici oluşuyla ilgili yeni bir süreç yaşanmakta. Edebiyat her hâlükârda kendini var kılmak için bir mecra bulacaktır, bulmuştur. Değişen akım-yaklaşımlar, söylemler bir biçimde güncel olanla uyum sağlayacak ve varsa meramını çeşitli yayınlar üzerinden gerçekleştirecektir. Bu anlamda internet, dijital platformlar, sosyal medya araçları, blog sitelerinin yaygınlaşması, postmodern tesirler dergi yayımcılığının da kaderini belirlemiştir. Günlük gazetelerin birçoğu mecra değiştirip internet üzerinden yayın yapmakta. Hatta sadece internet üzerinden okuruna ulaşmaya çalışan gazeteler var. Artık yüksek tirajlı ve yüksek satışlı dergilerin kalmadığını kabullenmeliyiz. Popüler, magazinel edebiyat dergileri bir kenara bırakırsak bu böyle. Buna rağmen selülozun direndiğini, nefes aldığını da gururla söylemek lazım. Dergilerin geçmişe göre işlevselliğini yitirdiğini belki söyleyebiliriz ama günümüzde dergilerin sayıca çoğaldığını da gözden kaçırmamalıyız. İçerik, etki ve seviye bakımından sorgulayarak tabii.

Yol Gösterici *ve* Bakışlar Kıyısı *adlı iki deneme kitabınız var. Bu türdeki yazılarınızı son zamanlarda göremiyoruz, denemeyi bıraktınız mı?*

Denemelerin yazıldığı bir ortam vardı önceleri. Haftalık bir iki gazetede düzenli olarak köşe yazıları yazıyordum. *Gidişigüzel Yazılar*, *İnsicam* başlığı altında kaleme alınmış yazılardı denemeler. Kitaplar da o vesile ortaya çıktı. Deneme yazılarını bıraktım diyemeyeceğim fakat uzunca bir zaman uzak kaldım. Şiirin merkezinde olma duygusu her zaman ağır basmıştır benim için. Bununla birlikte bazı denemelerim de olmadı değil. Özellikle pandemi sürecinde günlük, kısa öyküler, anlatı türünde metinlerle meşgul oldum. Bunlardan bir

kısmı *Çeto*, *Türk Dili* ve *Çare* gibi dergilerde yayımlandılar. Günlükleri bir tarafa bırakırsak anlatı ve kısa öykülerden bir toplam elimin altında hazır duruyor.

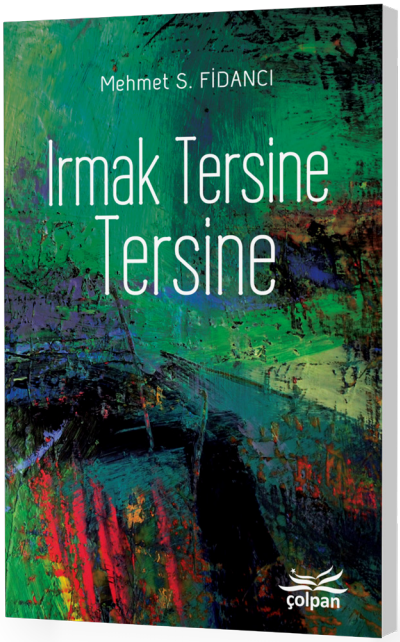

2018'de* Irmak Tersine Tersine *isimli hatıratınız yayımlandı. Çocukluğunuzu ve ilk gençliğinizi, üniversite tahsili için Ankara'ya geldiğiniz dönemi bu kitapta anlattınız. Hatırat türüne farklı bir ses getiren bu kitabın devamı gelecek mi?

Irmak Tersine Tersine'nin devamı konusunda ciddi kararsızlığım var. Bu soruya sıklıkla rastlıyorum. Öyle ki benden devam yazısı bekleniyormuş hissi yakamı bırakmıyor. Bu da beni zorluyor. Çünkü Ankara öylesine olmayan bir tanıklıklar şehri. İsimler, zümreler, mekânlar, ilişkiler her biri bir duruma tekabül ediyor. Siyasi, sosyolojik boyutları var ve benim baş demediğim tereddütlerim var. Yazılması, anlatılması gerekiyor belki ama hiç hazır hissetmiyorum kendimi. Şurada burada bazı dost meclislerinde konu geliyor, hatıralara şöyle bir lafla dokunup geçiyoruz.

Asıl mesleğiniz grafik tasarım ve reklamcılık. Pek çok kitabın kapak tasarımını yaptınız. Grafik tasarım ve reklamcılık ile edebiyat arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Güzel sanatların hangi dalı olursa olsun, reklamcılığı kısmen dışarıda tutarak, uzak yakın edebiyatla bir ilgisi, bağı kurulabilir. Edebiyat da sanat gibi yaratıcı düşünce temelinde benzerlikler arz eder. Tabi, zihnin algı düzeyiyle ilgili bir durum. Tabiatı yorumlama, dönüştürme, ortaya koyma, eser imal etme gibi kabiliyetler hem sanatsal hem edebî eser üretiminde birbirini destekler. Ülkemizde bazı ressamlar, grafikçiler vardır ve aynı zamanda edebiyat eserleri de ortaya koymuşlardır. Tevfik Fikret, Bedri Rahmi, Arif Dino, Abidin Dino, Orhan Veli, İlhan Berk, Oktay Rifat, Cemal Süreya, Metin Eloğlu, Sait Maden, Komet, aklıma gelenlerden. Kitap kapağı konusu başlı başına farklı. Yayıncı piyasasıyla ilişkili. Türkiye'de sanatsal değeri yüksek kapak tasarımları yapılmıyor veya kabul görmüyor. Yayınevlerinin tutumu, ekonomik şartlar toplumun sanata olan mesafesiyle açıklanabilir bu. Çünkü, sanatsal olan pahalı olandır. O bakımdan yayınevleri pahayı göze almazlar. Piyasada ortalama bir beğeni hakimdir hatta vasat beğeni de diyebiliriz. Meslekte tecrübe ettiğim durumdur bu. Maalesef o beğeniye karşılık veriliyor.

Edebî etkinliğiniz genel olarak Ankara'da gerçekleşmiş görünüyor. Ankara'nın edebî ortamı için neler söylersiniz?

Başlangıçta vadedilmiş bir şehir olarak gelmişti Ankara bana. Birçok sebebin beni kendine sürükleyen hüviyete sahipti. İçtenlikle ve idealist duygularla hareket ediyordum. Sıkıntılarıyla karşılaştım, bocaladığım anlar oldu. Her ne kadar beni düzlüğe çeken yönleri olsa da Ankara'nın, gitmeye hatta terk etmeye niyetlendiğim zamanlar oldu. Çünkü İstanbul'un cezbedici çağrısı bir seçenek olarak sürekli dönüp durdu zihnimde. Bunu mesleki anlamda gerekli görüyordum. Ancak hep engeller çıktı önüme. Sonra sonra alıştım kalmaya. Durduğum yer, doğrusu edebî, entelektüel bir çevre ve sağlam dostlukların belirlediği bir yerdi. Bu anlamda tüm edebî çabalar, kültürel etkinlikler bu periferide gerçekleşti. Fikrî olarak insanı besleyen mekânlar önemlidir Ankara'da. Kitabevleri, sahaflar, çay ocaklarının müdavimleriydik. Birçok edebî faaliyetin ilk adımlarının atıldığı yerler buralardı. Çoğu tanışıklıklar ve tanıklıklar böylesi ortamlarda cereyan ediyordu. Okumalar, tartışmalar, eleştiriler, güncel değerlendirmeler, sanatsal ve edebî bağlamda tabii olarak buralarda ele alınıyordu. Düşünce ve fikir tohumları böyle zeminlerde filizleniyor, akabinde dergi, kitap, eser olarak somutlaşıyordu. Bu anlamda çokça örnek vardır ve sayması zaman alır. Sonuç olarak, Ankara vadettiklerini tümüyle vermese de bir kısmıyla insanı kendinde tutan bir şehir benim için.

Tezgâhta yeni bir çalışmanız var mı? Yakın gelecekte Fidancı okurlarını neler bekliyor?

Yukarıda soruların birinde kısmen cevap verdim. Her ne kadar yayım takvimi konusunda kararsızlık yaşasam da klasör içinde ***Sesi Kır Çiçeği*** adını verdiğim bir deneme-anlatı dosyam var. Zaman zaman dosyayı gözden geçiriyor tamir ve tadilatlarını yapıyorum. Bunun yanı sıra farklı şiir çalışmalarımın yer aldığı eski, bitmemiş bir dosya daha var. Akıbetinin ne olacağını kestiremiyorum.

Bu güzel söyleşi için teşekkür ederim.

Ben de bize bu söyleşi imkânını sağlayan *Türk Dili* dergisi çalışanlarına ve size teşekkür ediyorum.